

## **ОБОБЩЕН ДОКЛАД ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИТЕ СРЕЩИ НА ЧЛЕНОВЕТЕ НА КИМОРДООИ С АДМИНИСТРАТИВНИТЕ РЪКОВОДИТЕЛИ НА АПЕЛАТИВНИТЕ СЪДИЛИЩА И ПРОКУРАТУРИ**

Със свое решение по протокол № 16/22.04.2010 г. за създаване на по-добра организация при наблюдение и контрол върху делата на производство с висок обществен интерес и тяхното състояние ВСС възложи на административните ръководители по апелативни райони да осъществяват непосредствено наблюдение и контрол върху хода на делата с висок обществен интерес, които са на производство и да уведомяват ежемесечно Комисията по изпълнение мерките по организация работата по делата с висок обществен интерес в органите на съдебната власт (КИМОРДООИ) за евентуалните промени при протичане на процеса. Така се създаде възможност те да поемат своята отговорност за контрола, наблюдението и ускоряването на движението на делата. На пряк отчет пред КИМОРДООИ и ВСС остават само делата от Списък 1, които се наблюдават и от ЕК. За всички останали дела, обаче, Комисията си запазва правото да прави на място проверки по хода им в случай, че намери това за необходимо.

В изпълнение на посоченото решение (КИМОРДООИ) проведе срещи с административните ръководители на апелативните съдилища и прокуратури в страната. Към началото на октомври 2010 г. делата с висок обществен интерес, които се наблюдават пряко от административните ръководители по места са разпределени по апелативни райони по следния начин:

**По Списък 2** – дела, предложени от съдилищата със съответния местен обществен и медиен интерес:

- Апелативен район София – 50 броя
- Апелативен район Бургас – 12 броя
- Апелативен район Велико Търново – 6 броя
- Апелативен район Варна – 12 броя
- Апелативен район Пловдив – 19 броя
- Военно – апелативен – 7 броя

Общият брой дела по Списък 2 е **106** броя.

**По Списък 3** - дела по чл.321 ( организирана престъпна група):

- Апелативен район София – 5 броя
- Апелативен район Бургас – 3 брой
- Апелативен район Пловдив – 9 броя

Общият брой дела по **Списък 3** е **17** броя.

С вменяването на тези нови отговорности пряко на административните ръководители ВСС очаква по-голяма ефективност при наблюдението на делата с висок обществен интерес, което да доведе не само до постигане на конкретни резултати по отношение на бързото решаване на определена група дела, а и до създаване на такива условия, които да помогнат за преодоляване на неблагоприятните фактори влияещи на движението на всички наказателни производства в страната. И наистина, статистиката показва, че през 6-те месеца от април до октомври 2010 г. процентът на приключилите със съдебен акт наблюдавани дела се е покачил с 4 пункта в сравнение с предишното шестмесечие – от 67 на 71%. Прегледът на таблиците с наблюдаваните дела, които вече са разпределени по съответни апелативни райони, показва, че са изключение делата, които са образувани преди 2009 г.

На проведените срещи, освен състоянието на делата с висок обществен интерес и перспективите за тяхното приключване бяха обсъдени редица въпроси, оказващи влияние върху движението им. Очертахта се няколко основни проблема, които се отразяват негативно върху бързината на процеса:

1. **Проблеми с вещите лица и експертизите** – този проблем продължава да бъде един от основните фактори, затормозяващи процеса. КИМОРДООИ и ВСС неведнъж са се занимавали с този въпрос, изпращани са редица указания и са предлагани организационни мерки. Към този момент основните трудности, свързани с експертизите, които срещат магистратите в страната са две: липсата на пари и прилагането на законовото изискване за случаен принцип при определянето на вещите лица. При сегашния ограничен бюджет за вещи лица и съдебни заседатели лимитът на средства за заплащането им в съдилищата и прокуратурите се изчерпва твърде бързо. От друга страна случайният принцип на разпределение на вещите лица води до това, че експертизите понякога се възлагат на недобре квалифициран

специалист, което понижава качеството им. При представянето на заключенията по тях в съда се изискват допълнителни експертизи и тези искания като правило се уважават, защото пропуските са видни – така се увеличават и разходите, и времетраенето на процесите. Според магистратите в страната в списъците с вещи лица попадат много случайни хора, липсва методика за детайлизиране на сферите, в които те са експерти. Ето защо съдиите предпочитат да заобикалят принципа на случайно разпределение, който ги лишава от свободата сами да избират тези специалисти, които биха били най-подходящи за дадена експертиза.

2. **Проблеми с болничните листове и медицинските експертизи.** За първи път този проблем бе остро поставен за решаване от КИМОРДООИ още през 2008 г. Нееднократно във връзка с проверки по конкретни дела или в рамките на обобщените анализи на Комисията е ставало дума за необходимостта от създаване на единна практика при издаването на болнични листове, важещи пред правоохранителните органи. През август т.г. министрите на здравеопазването и на правосъдието утвърдиха образец на медицинско удостоверение, което следва да бъде представяно пред разследващите органи и органите на съдебната власт. Този образец бе одобрен от Правната комисия на ВСС и бе изпратен с указания до административните ръководители в съдебната система. Още е рано да се направят точни и задълбочени изследвания дали тази нова форма ще ограничи необоснованото отлагане на делата поради болест на подсъдимите или техните защитници. Все пак в разговорите с магистратите от различните райони стана ясно, че вече съществува тенденция към дисциплиниране на страните по отношение на представяне на болнични листове като основание за отлагане на делата.
3. **Проблеми с призоваването.** Все още като цяло съществуват традиционните трудности, свързани с призоваването – липса на задължителна регистрация при промяна на местожителството, недостатъчно добре оформени призовки и разписки, които удостоверяват редовното връчване на съдебните книжа, трудна достъпност на определени адреси, поради географската специфика на отделни райони и др. Прави впечатление, обаче, все по-голямата мотивираност и активност на магистратите в страната да решават тези проблеми, използвайки всички технически методи за призоваване –

чрез факс, електронна поща и т.н. В това отношение като особено находчива трябва да се отличи практиката по отчитане на движението на призовките, въведена в Софийски градски съд. Там по поръчка на председателя Георги Колев фирма «Информационно обслужване»-Варна е направила специален модул за въвеждане на призовките в електронна база данни, където се следи автоматично пътя на всяка една от тях. Тази система е пусната в експлоатация на 01.05.2010 г. и е свързана с деловодната система на съда. В момента, в който се въведе номера се вижда дали лицето е редовно призовано или не. Същия ден се въвеждат данните за призоваването, която информация се отразява в деловодната система. По този начин може да се контролира дали призовката е връчена редовно или не, в програмата се отразява и защо конкретното лице е нередовно призовано. Целта е да се анализират причините за нередовното призоваване и да се вземат своевременни мерки. Предстои с тази практика да бъде запознат ВСС, който би могъл да я въведе с указания във всички звена на съдебната власт, ако го сметне за целесъобразно.

- 4. Проблеми при въвеждане в практиката на предвидената в измененията на НПК възможност за назначаване на резервен защитник.** Изводът, който може да се направи от проведените срещи е, че все още магистратите в страната не използват пълноценно тази нова възможност, която законът им дава. Липсата на емпиричен опит пречи да се направи обективен анализ и да се разработят добре механизмите за прилагането ѝ. Някои магистрати изразяват опасения, че проблем би могло да се яви във връзка с това как и на кой етап да се назначи резервният защитник. По данни на председателя на СГС, когато резервни защитници се определят по стандартния ред за служебните защитници, от Бюрото за правна помощ отказват, защото няма определение за назначаване на служебна защита. От друга страна не може предварително да се пусне такова определение, тъй като ако се яви титулярният защитник няма основание да се назначава резервният. Това са практически въпроси, които са много важни и тепърва трябва внимателно да се проучат и анализират.

По правило, обаче, където резервен защитник е назначен, превантивният ефект по отношение на забавянето на делото поради злоупотреба с правото на защита е явен и недвусмислен. Показателен пример в това отношение е НОХД 198/2010 с подсъдим Ивайло Дражев, дело което ВСС е проследявал и анализирал не веднъж и което в момента се гледа на въззивна инстанция. По това дело има назначен

резервен защитник и от тогава то не се е отлагало поради отсъствие на адвокат. С помощта на назначаване на резервен защитник бе приключено успешно и делото срещу Марио Николов – дело, което бе в най-голяма степен във фокуса на вниманието на ЕК.

**5. Проблеми при използването на видео- конферентни връзки за разпит.** В момента техника за прилагане на възможността за разпит чрез видеоконференция и телефона конференция, която дава чл.474 от НПК има само в АС – Варна. В АС – Бургас и АС – Пловдив е разработен принципно механизмът за използване на такива връзки. Следва специално да се отбележи, че административният ръководител на ОС- Бургас Боряна Димитрова е преминала курс на обучение за използване видеоконференция при разпит в САЩ. В резултат на това на 7 октомври пред съдии от АС – Бургас, председатели на окръжните съдилища от района и журналисти е направена демонстрация на видеоконферентна връзка със затвора в Бургас. За целта е използвана подръчна техника, която не е подходяща за оборудване на съдебна зала. Необходимо е да се осигури финансиране за закупуване на техника във всички апелативни райони, както и съответното обучение на магистрати., тъй като тази законова възможност е изключително перспективна с оглед оптимизиране хода на наказателния процес. В това отношение ръководителите на апелативните съдилища биха могли да проявят повече инициативност и да търсят възможности за финансиране чрез външни донори по проекти. Такъв е опитът на АС- Варна, чиято техника за видеоконференция е закупена от Американската агенция за международно развитие в рамките на осъществен още преди 2007 г. проект.

В хода на разговорите се очертаха и някои основни предложения от страна на административните ръководители на апелативните райони за решаване на гореизброените основни проблеми, затрудняващи хода на делата:

1. Да се създаде организационна единица, каквато в миналото е имало, в която да съществува детайлизирана база данни за всички вещи лица в страната – Бюро по експертизите.
2. Да се организира централизиран подход или бюджет, който да осигурява финансирането на вещите лица.
3. Да се направи предложение до Министерството на правосъдието да отпадне от закона принципът на случаен избор на вещи лица.

4. Да се следят много внимателно справките и декларациите, попълвани от вещите лица, за да не се получават неоправдано големи възнаграждения.
5. Да се създаде централизиран орган с поделения по апелативните райони, който единствено да има право да издава болнични листове, които да се представят пред съда и органите на досъдебното производство.
6. Да се създаде единна електронно-информационна система, чрез която да става документооборотът между съдилищата.
7. В досъдебното производство да се посочват по-подробно адресите на свидетелите, да се записват и алтернативни адреси на техни близки, чрез които могат да бъдат издирени, ако променят местожителството си.
8. Съдиите да провеждат по-задълбочена подготовка преди самото съдебно заседание и да изискват от деловодителите предварително да им докладват, дали има проблеми по призоваването на необходимите лица.
9. Да се промени разпоредбата в чл. 474, ал. 3 от НПК, според която молба за разпит по видеоконференция се изпълнява само от апелативния съд по местожителството на лицето и да се създаде възможност молба за такъв разпит да се изпълнява от равния по степен съд.

В заключение следва да се отбележат основните изводи, които се налагат след проведените срещи с ръководителите на апелативните съдилища и прокуратури:

1. Независимо от отчетените добри резултати, все още апелативните ръководители не познават детайлно работата по делата с висок обществен интерес на органите на съдебната власт в съответните райони. Необходимо е председателите на апелативните съдилища и апелативните прокурори да осъществяват много по-непосредствен контрол, ако е нужно да правят проверки по хода на конкретни дела, да изискват периодично, освен статистическите справки, аналитични доклади от ръководителите на окръжно и районно ниво относно специфичните за конкретните звена фактори, затормозяващи бързината на наказателния процес. Въпросът с наблюдението на делата от особен обществен интерес би трябвало винаги да е в дневния ред на съвместните съвещания на съд, прокуратура и органите на досъдебното

производство, които с решение на ВСС задължително се провеждат по апелативни райони.

2. Необходимо е да се обмисли създаването на работещ механизъм за контрол от страна на КИМОРДООИ, който да гарантира, че делата, които се определят за наблюдение от страна на административните ръководители в страната са действително най-обществено значимите дела, че критерият е обективен, а не се цели единствено и само отчитането на положителни резултати.
3. Срещите на членове на ВСС с магистрати от страната дават възможност да се разискват редица наболели въпроси, които не са пряко свързани с предварително поставените теми, но които са от голяма важност за осигуряване на оптимални условия за работа и за справедливо и бързо правосъдие. Това са въпроси, които следва да бъдат разисквани и поставени на вниманието на ВСС, за да може той да осъществява пълноценно функциите си като ръководен орган на съдебната власт. В тази връзка препоръчваме периодическите срещи по места в съдилищата и прокуратурите в страната да продължат да бъдат практика на ВСС.